



Pastoralis Sollicitvdinis, Sive De Officio, Et Potestate Episcopi

Tripartita Descriptio. Cvivs Pars Prima Episcoporum institutionem, ...
Secvnda Quicquid ad Episcopi est potestatem, ... Tertia Quod ad casuum
reseruationem, ... Methodo Noua, & expedita complectitur

Pastoralis Sollicitvdinis, Sive De Officio, Et Potestate Episcopi

Barbosa, Agostinho

Parisiis, M.DC.XXV.

Glos. 12. Non percussorem

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98615](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98615)

das, itaut *D. Paulus* vino vt medicamento vtendum ſenſerit, aqua autem ad quotidianum potum: quod ſi crebrius fiat ad ſanitatē magis conducit, quia *Athenas lib. 1. deipnoſ.* refert eos, qui ſolum aquam bibant inueniendis rebus ſagaces, ac ingenioſos eſſe, vinum autem noſtram obumbrare prudentiam.

14. Et propterea *S. Ambroſius de Elia, & ieiunio cap. 9.* inquit, potentes vinum prohibentur bibere, ne cum biberint obliuiſcantur ſapientia; & *D. Hieronymus in comment. ad Titum*, ſic ait. Prohibet *Paulus* Episcopum eſſe vinolentum, ne vel ſenſu occupato exaltet riſum contra grauitatis decorē, & labijs diſſolutis cachinnet, vel ſi paululum triſtis cuiuſdam rei fuerit recordatus, inter pocula in ſingultus prorumpat, & lacrymas. Longum eſt ire per ſingula, & inſanias, quas ebrietas ſuggerit, explicare.

15. Vnde ſi clericis ebrietatibus incumbere propter eorum auctoritatem magnopere prohibetur in cap. ſin. in fine 4. diſtinct. & in capite Episcopus, in capite luxurioſa, in capite vinolentum, & in capite ſexto, in fine, 35. diſt. & in capite à crapula, de vita & honeſt. cleric. & in capite 1. ne clerici vel monachi, cum ſimilibus. Et à comellaſationibus abſtinere eis maxime commendatur *Proverb. 23. D. Paul. ad Roman. 13. paragraph. 1. capite comellaſationes cap. multis, capite non oportet 2. & capite non liceat 44. diſt.* quid erit in Episcopis, quibus excellentiora debentur capite primo, de priuileg. qui ſuper omnes gradus dicuntur conſtituti *Concil. Trident. ſeſſ. 24. de r. format. capite 1. capite venerabilis, de præbendis, qui non vulgari aliqua, ſed eximia ac excellenti ſanctitate alios ſui ſimiles efficere, ac ad temperate in cibo & potu ſe habendos inducere debet; animaduertat vnusquisque, & ſecum præponderet.*

13. Diſſimulare debet Episcopus, multis conuiuare, & omnia ſic moderari pro loco, & tempore.

14. Prælati à perſonarum acceptione cauere debent.

15. Prælati intueri debet ne dum immoderatus cuſtoditur virtus humilitatis, ſoluantur iura regiminis.

16. Episcopus ſubditis bene viuētibz putet ſe æqualem, erga peruerſos vero iura rectitudinis exercere non formidet.

17. Prælati non ſeueritate, ſed beneuolentia ſubditos corripere debent.

18. Episcopus verberum correptione, non verberibus time-ri debet.

19. Iuſte indicans miſericordiam cum iuſtitia ſeruat.

20. Lenitas manſuetudinis ſine rectitudine ſeueritatis, & zelus rectitudinis ſine manſuetudine non debet inueniri.

21. Manſuetudo, & diſtinctio ab inuicem non debent ſeparari.

22. Comitatus, & humanitas in delictis increpandis magis attrahit, & malos ad rectam adducit viam.

23. Contra illos inſurgit auctor, qui dum viles erant, molles, & tractabiles exiſtebant, ſed eleuati ad dignitates duri, & crudeles ſunt.

24. Cum ſenibus quomodo procedendum, oſtenditur.

25. Episcopus qualiter ſubditos increpare debeat, edocetur, & num. 26.

NON PERCVSSOREM.

GLOS. XII.

S V M M A R I V M.

1. Episcopis percuſſio licita eſt ex charitate, et correptionis cauſa, vt in melius vita hominum redigatur.

2. Episcopus propria manu neminem debet percutere.

3. Clericalem Ordinem ſummopere dedecet, vt ea manus violentè alicui iniiciantur, qua Deo ſolemni ritu conſecrata ſunt.

4. Regimen omne, omniſque adminiſtratio auctoritate & amore continetur.

5. Impunitas eſt iniuriæ ſoboles, inſolentia mater, radix impudentiæ, & tranſgreſſionis nutritrix.

6. Episcopus puniens debet aſſimilari patri carnali, qui filium flagellat, & omnia bona ſua ei ſeruat.

7. In miſericordia corripendum.

8. Episcopus debet eſſe benignus, & ad benefaciendum paratus.

9. Paſtor bonus omnibus ſe conformare, ac in ſe omnium tranſferre affectus debet.

10. Petrus diuina prouidentia labitur in peccatum, vt duriorem ſententiam proprii caſus intuitu temperet, cum vt qui ſibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum.

11. Paſtoris tres ſunt voces, ſuavis, dulcis, & aſpera.

12. Iuſtitia rigor ſub iuſto moderamine temperandus.



X charitate, & correptionis cauſa, vt in melius vita hominum redigatur, licita eſt percuſſio Episcopis, & omnibus habentibus auctoritatem in ſuos ſubditos cap. cum *Beatus 45.*

diſt. c. ante omnia 35. diſt.

2. Excepto quod Episcopus neminem propria manu debet percutere cap. non liceat 86. diſt. & hoc propter reuerentiam ſanctitatis beneficij Episcopalis, cui Sanctitas ignoſcendi gloriam dereliquit *l. ſi quis in hoc genus c. de Episcopis, & cler. vel propter ſuam manſuetudinem, & humanitatem oſtendentem, vnde Dominus Episcopis ait *Matth. 5. Discite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.**

3. Clericalem enim Ordinem ſummopere dedecet, vt eorum violentæ manus alicui iniiciantur, quæ Deo ſolemni ritu conſecrata ſunt, quæ extenſæ pro omnibus Numini ſupplicant, quæ interius honorem tremenda corporis, & ſanguinis Chriſti myſteria peragunt. Percuſſorem Episcopum, ait *S. Hieron. epiſt. 83. ad Oceanum capite quarto*, ille condemnatur, qui dorſum ſuum poſuit ad flagella, & maledictus, non remaledixit. Et oſtauius Canon. qui Apoſtolorum eſt hunc in modum habet. Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniqua agentes,

& per huiusmodi violentem timeri, deiici ab officio suo precipuus: quia nunquam nos docuit hoc Dominus; sed è contrario ipse cum percuteretur, non reperiuitur, cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur non comminabatur. Vnde vocem hanc *Chrysoſt. Theodor. & Hieron. ad Titum* 1. non ad manus violentiam, sed ad linguæ acerbiteriam referunt, vt Episcopus nemini maledicat, nec sit sauius, & improbus obiurgator, nec denique conuiuijs perdat, quos poterat modestia, & lenitate corrigere.

4. Cum omne regimen, omnisque administratio auctoritate, & amore contineatur. Oderunt enim peccare mali formidine pœna. Oderunt peccare boni virtutis amore, in manus noui Antistitis consecrati Baculum traditur; auctoritatis scilicet, & disciplinæ insigne, sustentaculum imbecillitatis humanæ, vt sit in coercendis vitijs pie sapiens, iudicium sine ira tenens, in fouendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate seueritatis censuram non deferens, vt reuocet errantes, regat iustos, pungat, & stimulet ignauios, & inertes, repellat nocentes: ac iuxta *Ezech. 34.* attrahat vagum, sustentet languidum, stimulet pigrum: portet in humeris suis exemplo Principis Apostolorum ægrum, & debilem. Vt increduli, inquit *Bernard. libro tertio de consider.* conuertantur ad Fidem, conuersi non auertantur, peruersi ordinentur ad rectitudinem, subuersi ad veritatem reuocentur, subuersores contineantur, vt vel emendentur ipsi, si fieri potest, vel si non, perdat auctoritatem, facultatemque alios subuertendi.

5. Impunitas enim, inquit idem *Bernard. ubi proxime*, incuria soboles, insolentia mater, radix impudentiæ, transgressionis nutritrix, matris noxiæ libertatis pessima soboles hæc. Nam, vt dicit *seme. in Troad. alt. 2.* qui non vetat peccare, cum possit, iubet, & *D. Bernard. in serm. de s. Ioanne Bapt. filere*, cum arguere possis, est consentire, & *Thilo Hebr. contra Flau.* Qui castigare, aut saltem cohibere cum possit, non cohibet, palam est, cum permittere, ac pene mandare.

6. Episcopus puniens, vt ait *Gregor. epist. 16. lib. 12. ad Abbatem monis Sinai*, debet assimilari patri carnali, qui filium flagellat, & tamen ei omnia bona sua seruat, & cum heredem habere desiderat: His ergo, quos affligimus, dulcedinem charitatis in mente seruare debemus. Verbum dulce, dicitur *Ecclesi. 6.* multiplicat amicos, & mitigat inimicos, & lingua gratiosa in bono homine abundat. Plus erga corrigendos, docet *s. Leo epist. 84.* agit beneuolentia, quam seueritas, plus exhortatio, quam comminatio, plus charitas, quam potestas, ex quo dicit *glof. in cap. 3. 86. dist.* iustus in misericordia corripit, & arguat, quia non verbis asperis sunt homines procurandi, *cap. qui sin. circa 45. dist.* & sanguinem elicit, qui nimis emungit *cap. nisi cum pridem, de renunt. glof. verbo salubriter in Extrauag. si fratrum paragraphi.* quia igitur, ne sede vacante *Ioann. 22.* & dixit notanter *Philip. Corne. conf. 296. circa primum 4. vol.* quod, qui non impendit misericordiam, dicitur negare Christum: proprium etiam misericordis dare lacrymas alienis calamitatibus; nam ipse Christus videns miseras humanæ naturæ propter peccatum lacrymans est *Ioan. cap. 11.* Inde Sto-

ci dixerunt misericordiam esse ægritudinem & miseria alterius.

8. Debet igitur Prælati esse benignus, & ad benefaciendum paratus, dulcis eloquio, qui cunctos sciat sua attrahere dulcedine, nam *Princeps Apostolorum ad Clementem de vniuersis Episcopis* inquit, Ecclesiarum omnium curam habentes misericordes, & beneuoli estote in omni verbo, & opere pro viribus agite, omnisque Pontifex Sacro Chrismate perunctus, charus, & pretiosus omnibus esse debet; hæc est voluntas Dei, vt benefacientes obmutescere faciat imprudentium hominum ignorantiam. Vnde *Apost. ad Titum capite primo*, inter Episcopi conditiones hæc numerat. Non praefectum) vbi nos habemus, non superbum) id est non durum, & sui sensus plus satis tenacem. Item *ad Philip. 4.* vbi dicit.

Modestia vestra sit nota omnibus hominibus, græce habetur, *το σπένος* mansuetudo, & significat hic quandam virtutem mirabilem, qua homo redditur habilis ad Christiane cum omnibus conuersandum; ac etiam amabilitatem, & quandam promptitudinem, qua homo paratus est omnibus omnium moribus se accommodare, neminem fastidire, omnibus benefacere, libenter cedere, & quæcunque potest sine offensione Dei ferre, & permittere etiam cum iactura sua, siue rerum suarum. Hoc enim est non quærere, quæ sua sunt, sed quæ aliorum, nulli onerosus, aut odiosus esse, sed æquus, & commodus, hoc est quod ad *Romanos 12.* dicitur. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Et *1. ad Corinth. 10.* Sine offensione estote Iudeis, & *2. ad eisdem 4.* Commendantes nos met ipsos ad omnem conscientiam hominum, id est, ea faciamus, quibus omnes homines (si conscientiam velint testari) non possint nos non commendare, & probare, nec aliquid habeant in quo nos merito accusare possint. Charitas, inquit *Bernardus*, patiens est, benigna est: patiens est cum dissimulat, spectat, sustinet delinquentem: benigna est, quando trahit, adducit, & conuerti facit ab errore. Charitas benigna etiam, quos tolerat, amat, & amat ardentius. Flet quippe charitas, sed ex amore non ex merore: flet ex desiderio, flet cum flentibus. O bona mater charitas, quæ siue foueat infirmos, siue exerceat prouectos, siue arguat inquietos, diuersis diuersa exhibens, sicut filios diligit vniuersos.

Cum te arguit mitis est, cum tibi blanditur simplex est, pie solet sanire, sine dolo mulcere, patienter nouit irasci, humiliter indignari, læsa non prouocat, spreta reuocat. Pondera quod de Domino dicitur *Esa. 42.* Non erit tristis neque turbulentus: thalamum quassatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet.

9. Et idem *Bernard. serm. 23. super Cantic. Pastor*, ait, bonus omnibus se conformat, omnium in se transfert affectus; matrem se probat non minus deficientium, quam proficientium. Et *D. Gregor. in Pastor. par. 2. cap. 6.* dicit quod Pastor bonus æqualem se cernat, peccantibus autem zelo vltionis se anteferat, imitans Pastorum Principem Petrum, cui cū bonus Cornelius se prosterneret, dixit; Surge ne feceris, & ego ipse homo sū. *Diui;*

igitur providentia permittit, ut primus ipse Petrus laberetur, ac rueret in peccatum, quo erga parentes duriores sententiam proprii casus intuitu temperaret, ut dicit *S. Ambrosius in serm. de temp. 124. & in serm. 2. de cathedra S. Petri, qui est 16. de sanctis*, in hæc verba. Tanquam bonus Pastor tuendum gregem accepit, ut qui sibi antea infirmus fuerat fieret omnibus firmamentum, & quia ipse interrogationis tentatione negauerat, ceteros fidei stabilitate fundaret.

11 Pastor erit fistula dulces canens, & baculo firmiores imbecillitates infirmorum firmiter sustinens, & non sibi met placens, etenim Christus non sibi placuit. Episcopus erit huiusmodi moderationis erga subditos, ut ardens timere debeat, & iratus amari, ut illum nec nimia læticia vilem reddat, aut immoderata severitas odiosum. Tres sunt Pastoris voces, suavis, dulcis, & alta: suavis ad infirmum, dulcis ad morientem, ad surdum pertinet alta. In Episcopali ceruice nihil splendidius fulget humilitate, patientia, benignitate, sciunt boni, ac veri Prælati discipulorum subditorum se matres esse debere, nec dominos, ideo student magis amari quam metui? Et si interdum severitate opus est paterna sit non tyrannica, matres fouendo, patres exhibent sese corripiendo.

12 Melius est propter misericordiam dare rationem, quam propter crudelitatem frangere penitentem. Beati misericordes, inquit *saluator Matth. 5.* quoniam misericordiam consequentur. Et è contra. Iudicium sine misericordia, inquit *Iacobus*, ei qui non facit misericordiam, sæpe subditos frangunt, dum plus iusto rigorem tenent, qui profecto iam rigor iustitiæ non erit si se sub iusto moderamine non custodit. Nescientes autem vim discretionis per rabiem furoris disciplinæ modum ad immanitatem crudelitatis conuertunt: & unde emendare subditos possunt, inde potius vulnerant. Episcopus itaque miscet bonitatem severitati faciendo quoddam ex utroque temperamentum, ut neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate solvantur. Hoc enim verò illa Tabernaculi arca significabat, in qua cum Tabulis Virga simul & Manna erant: quia scilicet cum Scripturæ Sacræ scientia & disciplina in pectore boni Reitoris custoditur, & virga directionis, & Manna dulcedinis iuxta illud *Psalm.* Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt: Virga enim percutimur, & baculo sustentamur. Moyses idcirco sic amavit eos, quibus præfuit, ut pro eis nec sibi parceret: & delinquentes sic persequutus est, quos amavit, ut eos etiam Domino parcente prostermeret; utrobique legatus fortis, utrobique mediator admirabilis. Causam populi apud Deum precibus, causam Dei apud populum gaudijs allegavit. Hæc sunt, quæ Pastori conveniunt, bonitas, disciplina, scientia: Bonitas trahit, disciplina corripit, scientia pascit. Bonitas amabilem, disciplina imitabilem, scientia docilem reddit. Episcopo & ista conveniunt amor, sed non emolliens; rigor sed non exasperans; zelus at non immoderatus; pietas, verum non plusquam conveniat, indulgens. Hinc *Divus Bernardus sermon. vigesimo tertio, in Cantica edisserens verba Psalm. 2.* Erudimini, qui iudica-

tis terram, ait. Audiant hoc Prælati, qui sibi commissis semper volunt esse formidini, vilitati raro, discite subditorum vos matres esse debere, non dominos, studete magis amari, quam metui; & si interdum servituti opus est, paterna sit, non tyrannica, matres fouendo, patres vos corripiendo exhibeatis, mansuescite, ponite feritatem, suspendite verba, producite vbera, pectora lacte pinguescant, non typho turguant.

13 Multa tamen dissimulare debet Episcopus, multis connuere, & omnia sic moderari pro loco, & tempore, ut charitas, & pax illibata servetur. Hinc illud *Teren. Heauton. act. 4. sen. 5.* Ius summum sæpe summa iustitia est. Et illud *Sapi.* Noli esse nimium iustus, ne plus sapias, quam oportet. Si Deus ius suum rigide exequeretur quis hominum viveret? Et *David* sæpe omisit facere, quæ optimo iure potuisset in Saul, Ioab, & alios. Summis ergo precibus & lacrymis æquitas hæc, humanitas, & facilitas petenda est à Domino, quam nemo habet, nisi charitatem habeat cum prudentia coniunctam. *Friedericus III.* solebat dicere. Qui nescit dissimulare, nescit imperare.

14 Caveat tamen omnes à personarum acceptatione Prælati præcipue, in velle enim hiæcynthia Summi Sacerdotis, in qua in Sancta Sanctorum ingrediebatur, in extremitate tintinnabula cum malis puniceis intentis posita erant ad significandum, quod quemadmodum campana æqualiter omnes vocat, ita Prælati æqualiter ad omnes se habeat: mala granata etiam in quibus multa grana sub vno exteriori cortice uniuntur, unitatem significant fidelium; significatur ergo, ut innuere videtur *S. Gregor.* quod Prælati quære vnitatem subditorum debet, & charitatem in eis nutrire, non scandalorum materiam seminare.

15 Solerter tamen ait *Gregor. in Pastor. cap. cap. 6. par. 2.* intueri debet Prælati ne dum immoderatus custoditur virtus humilitatis, solvantur iura regiminis: & dum Prælati quisque plus se, quam decet, deicit, subditorum vitam stringere sub vinculo disciplinæ non possit. Teneant ergo Rectores exterius, quod pro aliorum utilitate suscipiunt: seruent interius, quod de sua estimatione pertinet. Sed tamen quibusdam signis decenter erumpentibus eos apud se esse humiles, etiam subditi deprehendant: quatenus & in auctoritate eorum, quod formident, videant: & in humilitate, quod imitentur, agnoscant. Cum autem, inquit ibidem, rector delinquentem punire compellitur, sollicitè observare debet, ut si iura disciplinæ contra delinquentes exerceat, ut pietatis viscera non amittat: simul enim se exhibere debet & matrem pietatis, & patrem disciplinæ: atque inter hæc sollicita circumspectione providendum, ne aut strictio sit rigida, aut pietas remissa, nam disciplina & misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur. Insit ergo Reitori circa subditos, & iuste consolans misericordia, & pie faciens disciplina, infundat vulneribus vinum, & oleum, ut scilicet per vinum mordeantur vulnera, & per oleum foueantur. Ille igitur, qui sanandis vulneribus præficitur, in vino morsum doloris adhibeat, & in oleo mollitiem pie-

tatis : quatenus per vinum mudentur putrida, & per oleum foueantur sananda. Miscenda ergo lenitas cum seueritate, & faciendum quoddam ex vtroque temperamentum, vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. Vnde sicut in arca testamenti erat simul virga, & manna; sic in pectore pastoris rigor, & dulcor.

16. Prouidendum igitur monet idem *Gregorius*, vbi proxime, quatenus & honore suppresso æquales nos subditis bene viuere putemus, & erga peruersos iura rectitudinis exercere non formidemus: nec præesse nos hominibus gaudeamus, sed prodesse. Summus enim locus ita bene regitur, cum is, qui præest vitiis potius, quam hominibus dominatur: ita tamen vt in corde seruetur humilitas, & in opere disciplina, vt eos, quos corrigimus, tacita nonnunquam cogitatione nobis ipsis præferamus: sic iura disciplinae exerceantur contra delinquentes, vt pietatis viscera non amittantur: sit amor, sed non emolliens; sit rigor, sed non exasperans; sit zelus, sed non immoderate sauiens; sit pietas, sed non plusquam expedit parens, vt in arce regiminis iustitia clementia permisceatur: nam sancta immature vulnera deterius inferescunt, & nisi cum tempore medicamenta conueniant, constat quod medendi officium amittunt, vt non de subditis crescamus, sed ipsi de nobis: Principem enim se constituerunt, sed sibi, non tibi.

17. Vnde *Gregorius libro undecimo epistol. decima quinta* relatus in *cap. qui sincera 45. distinct.* Qui sincera intentione extraneos à Christiana religione ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis non asperitatibus debent studere, ne quorum mentem reddita ad planum ratio poterat reuocare, pellat procul aduersitas. Nam quicumque aliter agunt, & eos sub hoc velamine à consueta ritus tui volunt cultura suspendere, suas illi magis, quam Dei causas probantur attendere. Et in *cap. licet 45. distinct.* Licet plerumque accidant in Sacerdotibus, quæ sunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia quam seueritas, plus cohortatio, quam comminatio; plus charitas, quam potestas, cum nemo nostrum sine reprehensione, aut sine peccato viuat. Nam si Dominus statim post trinom negationem Beatum Petrum Apostolum Præceptorem nostrum iudicasset, non tantum ex eo fructum, sicut fecit, receperet; expectandi ergo atque corrigendi magis sunt Rectores Ecclesiarum, quam statim iudicandi.

18. Idem *libro secundo epistol. 52. relatus in cap. quid autem 45. distinct.* sic ait. Quid autem de Episcopis, qui verberibus timere volunt canones dicant, bene fraternitas vestra nouit. Pastores etenim facti sumus, non percussores: & egregius Prædicator dicit *2. ad Timoth. 4.* Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Noua vero atque inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.

19. Hinc *Isidorus libr. tertio sentent. de summo bono cap. 45. relatus in cap. omnis 45. distinct.* ita ait. Omnis, qui iuste iudicat stateram in manu gestat, & in vtroque penso iustitiam, & misericordiam portat; sed per iustitiam reddit peccanti sententiam, per misericordiam peccanti temperat penam, vt iu-

sto libramine quadam per æquitatem corrigat; quadam vero per misericordiam indulget. Qui Dei iudicia oculis suis proponit semper timens, tremens in omni negotio formidat ne de iustitia tramite deuians cadat, & vnde non iustificatur, inde potius condemnatur.

20. Ex omnibus apparet quod nec lenitas mansuetudinis sine rectitudine seueritatis, nec zelus rectitudinis sine mansuetudine in Prælati debet inueniri. Percussores ergo, qui præmissis auctoritatibus ab Episcopali officio remouentur, non quilibet corporaliter flagellantes, sed prætermissa mansuetudine ad verbera semper parati intelligendi sunt, qui per flagella non vitia corrigere, sed timeri appetunt, quibus Petrus scribit. Ne sitis dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo.

21. Hinc etiam *Gregorius in moral. libro decimo nona, part. 4. cap. 23. relatus in cap. sunt 45. distinct.* ita scribit. Sunt namque nonnulli ita districti, vt omnem etiam mansuetudinem, benignitatem amittant, & sunt nonnulli ita mansueti, vt perdant districti iura regiminis. Vnde cunctis Rectoribus vtrique summo opere sunt tenenda, vt nec in disciplina vigore, benignitatem mansuetudinis, nec rursum mansuetudine districtiorem deserant disciplinam, quatenus nec à compassione pietatis obdurecant, cum contumaces corrigunt: nec disciplinam vigorem molliant, cum infirmorum animos consolantur. Regat ergo disciplina vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.

22. In increpandis delictis non superbia, non seueritas vindicat sibi locum; sed comitas, & humanitas potius attrahit, & malos ad rectam adducit viam, ita admonente *sancto Gregorio Nissem.* Morum grauitas atque maiestas cum moderata animi demissione coniuncta non auertat oculos intuentium, sed iucundum faciant obtutum. Neque grauitatis, & seueritatis splendor obscuretur, neque latens in animo vis propter humilitatem despiciatur, sed alterum æqualiter in vtroque tum in celsitudine, & sublimitate comitas, & humanitas; tum in humilitate grauitas, & seueritas animaduertatur. Et dicit *Cicer. 1. offe.* Recte præcipere, qui monent, vt quanto superiores sumus, tanto nos submissius geramus, nam iuxta illud Poëtae Græci. Quanto maior fueris tanto moderatior esto.

23. Quidam vero sunt, qui dum priuati erant, immanitatem, & superbiam cooperiebant, qua vti non solebant, eam, cum ad dominatum ascendant, in medium proferunt; nam vt carbones candentes sub cinere in fabri ferrarij officina extincti videntur, at flantibus folliibus, ignemque excitantibus exardescunt, micant, & vrunt: sic superbia, quæ extincta in vita priuata videbatur, flatu domini, imperijque potestate, crudeles emittit flammæ: similes sunt isti, dum in profundo sunt, & viles, molles, & tractabiles existunt, sed eleuati ad dignitates duri, & crudeles fiunt. Alij etiam eo sunt ingenio præditi, vt in iis etiam, quæ rite faciunt non modo teneri, sed & acerbi & sint, & videri velint. Vt Bucephalus Alexandri Magni equus, cum esset phaleris, & ornamentis destitutus, equifonem interdum admittebat; instratus

vero Regio ornatu neminem præter vnum Alexandrum in sedem recipiebat, auctore *Plinio lib. 8.* sic multi inopia laborantes, & in abiecto iacentes statu, quamvis obseruantiam, & benignitatem in omnes fingant, intus Nerones, foris Catones, multis simulationum inuolucris tegunt odium, malitiam, crudelitatemque. At diuites facti, & in mundi honoribus constituti, omnes præter vnum, cui lege principatus sunt subiecti, despiciunt, tunc occultam deregunt voluntatem, & multiplicem naturam, superbiam, atque immanitatem, quam specie submissionis prius operuerunt, aperissime demonstrant, quos tamen Deus deicere solet, dicente Propheta *Psal. 72.* Deiecisti eos, &c.

24 Cum senibus caute ambulandum, nam vt dicit *Ambrosius*, propter honorificentiam ætatis maiorem cum mansuetudine ad bonum opus prouocandum, vt facilius suscipiat admonitionem. Asperum enim est senibus cum corripiuntur à iunioribus. Et *Chrysostomus* in epistola prima ad *Tit.* Graue quoddam, & molestum est argui, idque tum maxime, cum senex arguitur, atque ab adolescente. Cum illis tamen nullo modo dissimulandum, quia, vt inquit *Gregor. in registr.* Sicut laudabile, decretumque est reuerentiam & honorem debitum exhibere maioribus; ita rectitudinis, & Dei timoris est, si quid in eis correctione indiget, nulla dissimulatione postponere, ne totum corpus incipiat morbus inuadere, si languor non fuerit curatus in capite.

25 Argue, obsecra, impera, dicit noster *Apostolus 2. ad Timoth. 2.* aliquando cum omni imperio idem ad *Tit. 2.* interdum ob beneuolentiam, & in spiritu lenitatis, ad *Galat. 6.* tanquam si nutritrix foueat filium suum 1. *Thess. 1.* In omni patientia, & doctrina 2. *Timot. 4.* Nam, vt inquit *Chrysostomus*, si arguas vehementer, & increpes, & obsecrationem subducas, rursus omnia perdis, & dat rationem, quia reprehensio per se intolerabilis est, nisi habeat admixtam obsecrationem, sicut sectio salutaris licet sit, nisi plurima dolo rem consolentur, non eam sustinet languidus. Vnde 5. *Propter de vita contemplat. libro secundo cap. quinto.* Asperitate autem nimia & increpatione offensus, neque increpationem recipit, neque salutem, & paulo post. Argue æquales, obsecra seniores, increpa iuniores, in omni patientia iuxta *Apostolum*, quia leniter castigatus exhibet reuerentiam castiganti. Qui delinquentem superbo, vel odio animo corrigit, dicit *Isidorus lib. tertio de summo bono cap. 92.* non emendat, sed percutit, & obiurgantis furor est, non dilectio corrigentis: quicquid lacerato animo dixeris, punientis est impetus, non charitas corrigentis. Vos o Prælati, ait *sanctus Anselmus in comment. epist. ad Galath. cap. 7.* instruite leniter subditum, si deliquerit, & vos subditi portate alteri onera alterius, verbi gratia, iram fratris tui tunc portabis cum aduersus eum iratum non irascaris vt rursus eo tempore, quo te ira præoccupauerit, ille te lenitate & tranquillitate supportet. Ita diuersis temporibus eadem infirmitas potest inuicem ab utroque portari.

26 Pie, cauteque vigilandum est, vt cum aliquem reprehendere, vel obiurgare nos necessitas cogit, cogitemus vtrum tale sit vitium, quod

nunquam habuimus, vel quo iam caruimus. Si autem cogitantes nosmetipsos inuenerimus in eodem nos esse vitio, in quo est ille, quem reprehendere parabamus; non reprehendamus, neque obiurgamus; sed tantum congemiscamus, & non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter cauendum inuitemus. Nihil est minus ferendum, quam rationem ab altero vitæ reposcere eum qui non possit suæ reddere. Vnde *sanctus Augustinus* in *Psal. 50.* ita dicit. Et ille iustus reprehensor est, qui non habet in se quod in illo reprehendatur. Improbiorum est, dicit *Isidorus libro tertio de summo bono cap. 32.* arguere quicquam in alio, quod adhuc in se ipso deprehendit. Et docet *sanctus Ambrosius de sacerdot.* Peccantes libere potest arguere, qui non meretur audire, hypocrita eice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eicere festucam de oculo fratris tui. Et *sanctus Augustinus* libro quinquagesimo homil. 5. Corrige te, & tunc poteris fratrem corrivere.

S Y M M A R I U M.

- 1 Modestia quid sit ostenditur, & unde dicatur.
- 2 Modestia in grauitate sita est.
- 3 Modestia gubernatrix, ac moderatrix est gestus, ac motus corporis.
- 4 Ambulare quomodo debeamus, ostenditur.
- 5 Modestia regule prescribitur.
- 6 Risi grauitas nerui eliduntur.
- 7 Modestia in humilitate crescit.
- 8 Humilitas sola est officij sacerdotalis erectio.
- 9 Humilitas est custos pudicitie, & mater patientie, ac virtutum bonum quoddam & stabile fundamentum.
- 10 Humilitas tutissimum est omnium virtutum thesaurus.

S E D M O D E S T V M.

G L O S. XIII.

1 **M**ODESTIA est virtus, qua internas animi passiones, & externas actiones serias, & ludicas, sermonem, risum, lulum, motus item, & gestus corporis, atque huius cultum vestitumque ac totum exterius hominem honeste, ac decenter componit, & moderatur. Vnde dicit *Tullius lib. primo Offic.* Modestia, quo in verbo modus inest. & *sanctus Ambrosius libro primo Offic. cap. 18.* Modestiam à modo sciendi quid deceret appellatam arbitror. Vult *Apostolus* Episcopum esse modestum, quia vt est apud *Salom. Proverb. 22.* Finis modestiæ timor Domini, diuitiæ & gloria, & vita. Hoc vt omnibus pateat admonet idem *Ap. ad Philipp. 4.* Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, qua alios ad Christianissimum capeffendum, ipsamque imitandam modestiam inuitent. Et ad *Colossens. 3.*

2 Induite vos modestiam, vt instar vestis, vos cingat, & tegat, ne quicquam in vobis immodestix